December 2024

Welkom!

Veel ontwikkelingen raken de pensioenfondsen in komende jaren direct en indirect.
Als Pensioenfederatie willen we daar op voorbereid zijn, samen met onze leden. Daarom vragen we experts binnen en buiten de sector om alvast vooruit te kijken naar nieuwe ontwikkelingen.
Zien ze kansen? Zeker! Uitdagingen ook!

Lees er meer over in dit magazine. Veel leesplezier!

Open het magazine >

Hoe werkt dit magazine?

VOORWOORD

De pensioensector bevindt zich in enerverende tijden

Ger Jaarsma
Voorzitter Pensioenfederatie

De pensioensector bevindt zich in enerverende tijden. We houden de blik stevig gericht op de transitie. Maar ook al is dat een grootse operatie, waarvoor veel moet gebeuren, de wereld staat ondertussen bepaald niet stil.

Er gebeurt ontzettend veel dat ons komende jaren direct en indirect zal raken. Dat is belangwekkend en interessant – en daar willen we ons dus zo goed mogelijk op voorbereiden. We zijn daarom nu al bezig met de Meerjarenagenda van de vereniging vanaf 2027 tot 2030. We kijken met experts binnen en buiten de sector alvast vooruit naar nieuwe ontwikkelingen die voor de pensioensector een grote rol kunnen gaan spelen. Afgelopen maanden hebben we gesproken met een aantal interessante experts buiten onze sector. Zij geven hun kijk op de toekomst en spreken over kansen en uitdagingen die zij op de pensioensector zien afkomen. In dit magazine geven we je via die interviews een allereerste doorkijkje naar die toekomst.

Ik nodig je uit om je alvast te laten prikkelen door deze boeiende vooruitblikken - én om samen met ons de agenda voor de toekomst mede vorm te geven. Want onze verenigingsmissie blijft: Samen voor een waardevol pensioen voor miljoenen Nederlanders, nu en in de toekomst.

Veel leesplezier!

Ger Jaarsma
Voorzitter Pensioenfederatie

< terug

volgende >

Constantijn van Oranje

‘Pensioenfondsen zijn geen pinautomaat van de overheid’

‘Met hun beleggingen kunnen pensioenfondsen niet alleen zorgen voor een gegarandeerd pensioen voor hun deelnemers, maar ook mede bepalend zijn voor hoe de wereld waarin zij leven, werken en oud worden gevormd wordt’, zegt Constantijn van Oranje, “*special envoy*” van *Techleap*, een non-profitorganisatie voor groeiversnelling van *scale-up* technologiebedrijven. ‘*Techleap* is een motor voor innovatie om de economie dynamisch te houden.’

Welke ontwikkelingen verwacht u de komende jaren?

‘Kunstmatige intelligentie gaat zich verder door ontwikkelen. Veel van de problemen die er nu nog zijn met kunstmatige intelligentie worden in snel tempo opgelost. We krijgen te maken met heel intelligente systemen die toegepast worden op verschillende gebieden. Ik verwacht dat veel functies, zowel op het gebied van werk als in het maatschappelijk leven, door kunstmatige intelligentie ondersteund gaan worden. Dat is een belangrijke ontwikkeling. Daarnaast zijn er grote transities in gang gezet op gebieden als energie, voeding, en mobiliteit. Daar zijn nieuwe technologieën noodzakelijk om economisch renderende alternatieven te bieden voor het huidige aanbod, zoals vlees uit een laboratorium of vervangers van dierlijke zuivel. Ook een belangrijke ontwikkeling is wat in Amerika “*longevity*” heet, investeringen in de levenskwaliteit en levensduur van mensen, bijvoorbeeld binnen de biologie en de farmacologie.’

Kunnen ontwikkelingen op het gebied van “longevity” rechtstreeks gevolgen hebben voor de pensioensector?

‘Zeker als mensen langer leven, maar ook op andere terreinen. Sommige mensen zullen wel toegang hebben tot bepaalde producten en anderen niet. Hoe gaan we met dit soort ongelijkheden om? Dat is niet alleen een economische, maar ook een culturele uitdaging. In Amerika zullen ze daar anders naar kijken dan in Europa, waar we willen dat geneesmiddelen voor iedereen toegankelijk zijn. Dat zal kosten met zich meebrengen. Verder speelt ook de vraag of we, als we langer in goede gezondheid verkeren, ook langer willen werken. Bij “*longevity*” weet je wat er loopt. Klinische studies zijn heel inzichtelijk, maar je hebt vaak geen idee van de implicaties als een product eenmaal op de markt gebracht is. Neem een middel als Ozempic, dat ontwikkeld is als diabetesmedicijn. Uiteindelijk bleek dat mensen er ook van gingen afvallen. Deze onverwachte implicatie kan een fundamentele impact hebben op de manier waarop we ons verhouden tot eten. Mensen kunnen zich afvragen waarom ze alle moeite zouden doen om gezond en slank te zijn, als je dit ook met een prik kunt bereiken. Terwijl het niet eens goed voor je is: je moet immers blijven prikken om niet naar het oude gewicht terug te keren. Uiteindelijk is het een gedragskwestie.’

Welke kansen en uitdagingen ziet u?

‘Ik zie veel kansen voor de techsector. Neem de demografische ontwikkelingen. De vergrijzing zal leiden tot meer automatisering. We moeten naar een nieuwe manier van werken, de productiviteit per werkende Nederlander moet behoorlijk omhoog. Tegelijkertijd zien we dat de zorg onbetaalbaar wordt, terwijl we meer zorg nodig hebben. Ook daar moet je automatiseren en slimmer inzetten op preventie. Ook in het onderwijs zijn uitdagingen. Het onderwijs kraakt onder het lerarentekort, ongemotiveerde leerlingen en dalende resultaten, terwijl er een gigantisch aanbod is aan nieuwe pedagogische methodieken, dat nog maar nauwelijks wordt toegepast. Kunstmatige intelligentie kan helpen bij het versnellen van transities. We zien dat startups hier vruchten van plukken, omdat ze kunstmatige intelligentie vanaf het begin doorvoeren. Voor grote bedrijven zijn deze aanpassingen vaak moeilijker.’

Wat is uw droom voor 2040?

‘Dat we vredelievend met elkaar samenleven en dat iedereen de ruimte krijgt om zich te ontwikkelen en dat je je in vrijheid kunt uitspreken. Eigenlijk wat we de laatste 80 jaar hebben gehad. En dat we een goede verhouding weten te vinden tussen menselijkheid en technologie, zodat we de menselijkheid kunnen behouden. En ook dat we in balans komen met de planeet, dus dat we veel meer circulair werken en het klimaat onder controle krijgen.’

Durft u de stand van de technologie in 2040 te voorspellen?

‘Door kunstmatige intelligentie en de computercapaciteit die we hebben, zie je enorme versnellingen. Ik kan me daar niet eens een voorstelling van maken. Bij Covid zag je het een beetje. Toen hadden we heel snel een vaccin. Dat was ongekend. Dat komt door technologie waar 30 jaar aan gewerkt was. Daar zagen we toen de manifestatie van. Ik denk dat we dit soort voorbeelden veel vaker gaan zien. Met kunstmatige intelligentie en goede kennis van materialen kun je nieuwe materialen en zelfs organismen ontwikkelen voor allerlei toepassingen. Als je vroeger wilde zien wat de eigenschappen waren van een substantie, had je reageerbuisjes nodig. Nu kun je met een computer en datamodellen oneindig veel testen en dingen creëren die je vroeger niet kon creëren, met een hoge snelheid en tegen lage kosten. Een mooie quote van de CEO van Nvidia is: “*We are going from science based innovation to engineered innovation*.” Een belangrijk aandachtspunt is: hoe kun je het allemaal controleren? En wie controleert het? Wat is de governance? Hoe zorg je dat het ten bate komt van de mens?’

Wat ziet u als de zwarte zwaan?

‘De zwarte zwaan zie je niet aankomen. De oorlog op het continent is geen zwarte zwaan, want die is er al. Maar we hadden niet voor mogelijk gehouden dat we daarover moesten nadenken. We zullen veel moeten doen om ons voor te bereiden en we moeten ervoor zorgen dat die voorbereiding niet juist leidt tot een vergroting van de kans op meer oorlog. Dat is een grote zwaan. Een andere die ook niet helemaal zwart is, is hoe we ervoor zorgen dat kunstmatige intelligentie en andere technologie en robotica controleerbaar blijven. En tenslotte wij mensen zelf. Hoe verhouden we ons tot elkaar? Hoe gaan we om met governance, met mensenrechten, met rechtszekerheid, met onze democratische structuren? Hoe houden we de rechtsstaat overeind? Hoe zorgen we dat mensen op hun oudere dag goed verzorgd blijven? Hoe houden we oog voor de kwetsbaren in de maatschappij? Solidariteit is hier een belangrijk woord.’

Wat wilt u de pensioensector meegeven voor de toekomst?

‘Het is belangrijk dat pensioenfondsen letterlijk meer betrokken zijn bij de maatschappij en de toekomst daarvan. Want dat is de wereld waarin mensen leven die hun pensioen gaan genieten. En degenen die pensioen opbouwen moeten banen hebben. Het is van groot belang dat we de banen van de toekomst creëren en dat Nederland innovatief en concurrerend blijft. Daar kan de pensioensector een grote rol in spelen. Door te (blijven) investeren in innovatieve bedrijven en in grote transities, zoals investeringen in zonne- en windparken of opslag van energie of in de energievoorziening in woningen.’

Kunnen pensioenfondsen het verschil maken?

‘Als pensioenfondsen maar 1% van het pensioenvermogen zouden stoppen in de venture capitalsector in Nederland, zouden we een van de meest bloeiende venture capitalsectoren in Europa hebben. Eén of twee miljard extra voor innovatie in Nederland zou een enorme boost betekenen. Het is de primaire taak van pensioenfondsen om pensioenen uit te keren. Daarom is het van belang om met de pensioenfondsen na te denken hoe ze goed renderend kunnen investeren in innovaties. Bij het investeren in innovaties heeft de overheid een leidende rol. De overheid heeft net miljarden gekort op het Groeifonds. En ook op innovatie, onderwijs en onderzoek, allemaal belangrijke input voor de maatschappij en de economie. Het moet niet zo zijn dat pensioenfondsen nu in dat gat moeten stappen. Pensioenfondsen zijn geen pinautomaten van de overheid. Pensioenfondsen en de overheid moeten samen investeren in innovaties. Het is een gemeenschappelijk doel.’

< terug

volgende >

Petra Hielkema:

‘Nederland gaat op een mooie manier over naar beschikbare premieregelingen’

‘Als kennisland op het gebied van pensioen kan Nederland bijdragen aan goede pensioenvoorzieningen in Europa’, zegt Petra Hielkema, voorzitter van de European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA).

EIOPA maakt deel uit van het Europees Systeem voor financieel toezicht. Het is een onafhankelijk orgaan dat advies geeft aan de Europese Commissie, het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie. EIOPA helpt het financieel stelsel stabiel te houden, zorgt ervoor dat markten en financiële producten transparant zijn en helpt verzekerden, pensioenspaarders en begunstigden te beschermen.

Wat ziet u de komende jaren gebeuren?

‘De nieuwe Europese Commissie zal op pensioengebied stappen wil zetten. Dat is vooral gedreven door de discussie over de kapitaalmarktunie. De afgelopen maanden verschenen een rapport van Mario Draghi over het concurrentievermogen van Europa, een rapport van Enrico Letta over hoe de interne markt in Europa functioneert en een verklaring van de Eurogroep over de kapitaalmarktunie. In al die adviezen lees je dat het nodig is om in Europa tot een grotere kapitaalmarkt te komen, omdat we wat concurrentievermogen betreft achterlopen op Azië en Amerika. Ook is er veel kapitaal nodig voor zowel de technologische als de groene transitie. Er wordt gekeken naar pensioenfondsen en verzekeraars, die lange termijninvesteerders zijn. Ook wordt gekeken naar hoeveel Europeanen sparen op hun bankrekening. Dat is relatief veel. Misschien zou een deel van dit spaargeld ingezet kunnen worden voor pensioenproducten en –voorzieningen.’

Hoe kijkt EIOPA hiernaar?

‘We vinden dit interessant. Er is een enorm pensioengat in Europa, al geldt dat minder voor Nederland. Ongeveer 20% van de Europeanen loopt het risico dat ze na hun pensioen in armoede leven. Tussen de lidstaten zijn grote verschillen. Dat komt doordat sommige volledig leunen op de eerste pijler, terwijl andere drie volwaardige pijlers hebben en weer andere daar tussenin zitten. Het wegwerken van pensioentekorten door meer te sparen in de tweede en derde pijler zorgt voor meer pensioenbestendigheid. En als burgers geld stoppen in pensioenproducten komt er kapitaal beschikbaar dat de pensioenfondsen kunnen investeren. Of ze dat doen in Europa is niet ons mandaat. Pensioenfondsen moeten zelf inschatten waarin ze het beste kunnen beleggen om goede rendementen te realiseren voor de deelnemers. Er wordt nu veel gepraat over investeren in Europa en dat is geen slecht idee. Maar het startpunt is dat het gaat om kapitaal van de Europese burgers en hun toekomstige pensioen.’

Hoe kun je een goed pensioen voor Europeanen bevorderen?

‘EIOPA heeft met input van de Pensioenfederatie in beeld gebracht hoe lidstaten een pensioentracker kunnen maken, zoals mijnpensioenoverzicht.nl. Dat geeft burgers inzicht in hoeveel pensioen zij kunnen verwachten uit de drie pijlers. Ook hebben we advies uitgebracht over het bouwen van een pensioendashboard met informatie over de toereikendheid en houdbaarheid van pensioenstelsels in de lidstaten. Ik ben hoopvol over het pensioendashboard, ook omdat Mario Nava, die kennis heeft van pensioenen, de nieuwe directeur-generaal voor DG Employment is. We zijn al met hem in gesprek. Het dashboard is bedoeld om bewustzijn te creëren bij de lidstaten. Veel lidstaten realiseren zich dat het belangrijk is om te zorgen voor een goed pensioen van hun burgers, maar ze richten zich vooral op de eerste pijler.’

Zouden ze zich op meer pijlers moeten richten?

‘Je kunt je beter richten op alle drie de pijlers, want er zijn nu drie werkenden op elke gepensioneerde en richting 2070 gaat dat naar anderhalve werkende per gepensioneerde. Het is moeilijk om in Europa een Nederlands of Zweeds model te introduceren, want die modellen zijn het resultaat van decennia aan sociale dialoog. Wat wel snel kan is een systeem van automatische deelname met opt-out invoeren. Dan bouwen werknemers automatisch pensioen op en moeten ze zelf in actie komen als ze dat niet willen. De ervaringen in bijvoorbeeld het Verenigd Koninkrijk laten zien dat dit werkt. De Pensioenfederatie kan hieraan ook een bijdrage leveren. Lidstaten zeggen vaak: het klinkt goed, maar het is te duur, ons bruto nationaal product is daarvoor te laag. Maar in Nederland was in de jaren vijftig het bruto nationaal product ook niet groot en toch zijn we met ons pensioenstelsel begonnen. Dat kan andere lidstaten helpen die stap ook te zetten.’

Wat wil EIOPA nog meer verbeteren?

‘Vrouwen zijn vaak op een andere manier actief, bijvoorbeeld met zorg voor kinderen en mantelzorg. Ze zijn ongelooflijk productief, maar hun pensioengat is heel groot. Vooral in Nederland. In Malta is het het grootst en Nederland staat daar net boven. In Nederland is het pensioengat van vrouwen gedaald van 42% naar 40%, terwijl het in Europa 26% is. Ik ben heel blij met de Europese richtlijn voor gelijke beloning van mannen en vrouwen, want verschil in salaris vandaag is een verschil in pensioen later. Ik vind dat daar te weinig informatie over beschikbaar is. Stellen maken sommetjes: wat verdien jij, wat verdien ik, wat kost de kinderopvang? Maar ze realiseren zich niet dat minder werken ook gevolgen heeft voor hun pensioen. We moeten het gesprek daarover op gang brengen.’

Hoe staat het met het Pan-Europese pensioenproduct?

‘Ik weet dat het in Nederland minder speelt, maar veel lidstaten zijn geïnteresseerd in het pan Europese persoonlijke pensioenproduct (PEPP). Maar vooralsnog is de PEPP geen succes. Dat de PEPP fiscaal anders behandeld wordt dan andere pensioenproducten helpt niet mee. Wij denken dat de PEPP waardevol is voor een groot deel van de Europese bevolking. Het is simpel, laagdrempelig, digitaal en de kosten zijn laag. Als je loslaat dat de PEPP direct grensoverschrijdend moet zijn en nationaal start, en als je hem niet beperkt tot de derde pijler, maar ook toegankelijk maakt voor de tweede pijler, wordt de PEPP interessanter. Het zou mooi zijn als mensen geld van hun bankrekening halen en in een pensioenproduct stoppen. Overigens hoeft dat niet per se in de PEPP te zijn, maar in welk product dan ook dat mensen helpt om te sparen voor hun pensioen. Het is niet zozeer dat Europeanen te weinig sparen, maar de manier waarop ze sparen zou beter kunnen.’

Wat wil EIOPA nog meer realiseren?

‘Voor de lange termijn moeten we meer nadenken over bescherming van consumenten. Als consumenten geld op een bankrekening hebben, geldt het depositogarantiestelsel en zijn ze tot €100.000 beschermd. Maar als ze in de derde pijler een verzekeringsproduct aanschaffen dat bedoeld is voor hun pensioen, is die bescherming er in de meeste lidstaten niet. Wij vinden dat er een garantiesysteem moet komen voor verzekeringsproducten. Als verzekeraars met één vergunning in heel Europa producten mogen verkopen, moet het garantiestelsel daarop aansluiten. En als een verzekeraar omvalt, mag het voor de bescherming van de consument niet uitmaken waar hij of zij woont. Ook het toezicht moet worden verstevigd. Het toezicht is nog volledig nationaal. EIOPA kan iets aangeven bij een nationale toezichthouder en de praktijk is dat de toezichthouder daar iets mee doet. Maar als een toezichthouder zich er niets van aantrekt, kan EIOPA relatief weinig.’

Wat is uw droom voor 2040?

‘Ik hoop dat er in alle lidstaten een volwassen drie-pijlersysteem is. Door meer volume te realiseren, ook in de derde pijler, maak je het voor pensioenfondsen interessant om in Europa te investeren, denk ik. Je moet rendement realiseren voor de deelnemers, maar tegelijkertijd zijn investeringen in Europa ook nodig. Ik hoop dat we daar een balans in vinden. Verder hoop ik dat het pensioengat van vrouwen kleiner geworden is. En ook dat de investeringen van pensioenfondsen in groene beleggingen enorm zijn toegenomen.’

Wat is de zwarte zwaan?

‘Er is in Europa veel aandacht voor het pensioengat, maar de manier waarop het wordt aangepakt is nationaal. De eerste pijler betreft sociaal recht en arbeidsrecht. Dat is nationale wetgeving en dat moet zo blijven. We moeten elkaars mandaat respecteren. Maar we zijn één Europa. De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid zegt in zijn recente advies dat het impact heeft op de rest van Europa, en in het bijzonder Nederland, als landen hun pensioenvoorziening niet goed geregeld hebben. Een slechte pensioenvoorziening kan leiden tot hoge begrotingstekorten en staatsschulden en zo tot financiële instabiliteit en druk op de gezamenlijk munt. Ik denk dat Nederland als kenniscentrum van pensioen kan bijdragen aan de kennis in Europa. EIOPA gaat een blauwdruk opstellen voor de ontwikkeling en het ontwerp van beschikbare premieregelingen. Ook daar heeft Nederland veel kennis, omdat Nederland op een mooie, eigen manier overgaat naar beschikbare premieregelingen. Verder geldt dat we geen euro zouden hebben gehad, als iedere lidstaat nationaal gedacht zou hebben. Een kapitaalmarktunie krijgen we niet als iedereen in zijn achterhoofd heeft: zolang de kampioen maar in mijn land zit. Als je ergens een kampioen creëert, betekent dit dat er elders iets vertrekt. Het rampscenario zou zijn dat de Europese ambitie niet slaagt. En dat landen zich meer gaan terugtrekken in nationaal denken, om het voor hun eigen bevolking goed te regelen. Dat begrijp ik wel, maar dan loop je het gevaar dat alleen de druk om regels te verminderen overblijft. Dat betekent misschien minder prudentie en meer risico’s.’

Wat wilt u de Nederlandse pensioensector meegeven voor de toekomst?

‘In Nederland is het logisch dat je gaat sparen voor je pensioen zodra je gaat werken. Ik denk dat Nederlanders bijna niet in de gaten hebben hoe vanzelfsprekend pensioen verweven is met hun leven. Nu ik aan de buitenkant sta, valt me dat echt op. Je moest eens weten hoeveel landen in Europa erover nadenken of pensioen opbouwen überhaupt een goed idee is. Als Nederlanders moeten we ons realiseren dat onze pensioencultuur veel waard is. Tegelijkertijd moeten we niet blind zijn voor het feit dat ook wij huiswerk te doen hebben. Dan denk ik niet alleen aan het pensioengat van vrouwen, maar ook aan flexwerkers en werknemers die geen pensioen opbouwen.’

Hoe kijkt u naar het nieuwe pensioenstelsel in Nederland?

‘De beweging van regelingen met een toegezegde uitkering naar sociale premieregelingen is ongelooflijk belangrijk voor de houdbaarheid van het pensioenstelsel. Nederland laat zich ook hier zien als een kennisland op het gebied van pensioen. Ik denk dat andere landen veel belangstelling hebben voor het nieuwe stelsel, omdat het een combinatie is van beschikbare premieregelingen enerzijds en solidariteit anderzijds. Dat is knap. Nederland kan met zijn ervaring en bewezen track record bijdragen aan het pensioen in Europa. Ik hoop dat dat gebeurt. Ook al is pensioen nationaal, je leeft niet op een eiland. Als in andere landen de pensioenpot niet gevuld is, heeft dat uiteindelijk gevolgen voor de stabiliteit in Europa en raakt het ons allemaal. Ik denk dat Nederland in Europa echt een rol van betekenis kan spelen.’

< terug

volgende >

Mijke Houwerzijl

‘Ouderen in Nederland zijn ongekend rijk in vergelijking met andere landen’

‘We plukken nu de vruchten van ons pensioenstelsel’, zegt Mijke Houwerzijl, hoogleraar Arbeidsrecht aan Tilburg University. ‘Het is een vrij uniek stelsel in Europees verband. Dat moeten we koesteren.’

‘Ook is het de vraag of zzp’ers als ze oud zijn voldoende pensioen hebben om goed in hun bestaan te kunnen voorzien’

Mijke Houwerzijl

Wat ziet u de komende jaren gebeuren?

‘We krijgen te maken met een EU-richtlijn die meer duidelijkheid zal geven over de positie van mensen die voor platforms werken, bijvoorbeeld chauffeurs. Zijn het zelfstandigen of werknemers? En als het werknemers zijn, worden ze dan alleen betaald als ze een opdracht hebben? Of worden ze betaald vanaf het moment dat ze inloggen op het platform en beschikbaar zijn voor werk? Dat heeft ook gevolgen voor de eventuele pensioenopbouw. De richtlijn gaat platformwerkers helpen door het omkeren van de bewijslast. Als de platformwerker aannemelijk maakt dat zijn werk kenmerken heeft van arbeid in loondienst, moet het platform aantonen dat het niet zo is. Nederland kan dit rechtsvermoeden effectiever maken door de werking ervan uit te breiden tot het belastingrecht en het socialezekerheidsrecht.’

Welke ontwikkelingen ziet u nog meer?

‘Aan de platformrichtlijn zit de verplichting dat platforms meer openheid van zaken moeten geven. Niet alleen aan platformwerkers zelf, over de gebruikte algoritmische systemen door het platform, maar ook aan de overheid. Ze moeten informatie gaan verstrekken over degenen die via de platforms werken. Dat geeft ook inzicht in de belastingen en de eventuele pensioenpremies die afgedragen moeten worden. Of de platformeconomie gaat toenemen, vind ik een lastige vraag. Het heeft te maken met de manier waarop de arbeidsmarkt zich ontwikkelt. Platformwerk is niet altijd essentieel en het is vaak werk waarvoor het minimumloon betaald wordt. Misschien willen we liever dat een fietskoerier die via een platform eten bezorgt in de zorg gaat werken. Ik kan me voorstellen dat de overheid meer gaat sturen. Je kunt prikkels inzetten om de ene werksoort af te remmen en de andere te stimuleren, bijvoorbeeld door betere beloningen of door de opleidingen te financieren. Naar mijn mening hoort daar ook bij dat je de toename van het aantal zzp’ers moet afremmen, omdat dat niet goed is voor de instandhouding van het sociale stelsel. Ook is het de vraag of zzp’ers als ze oud zijn voldoende pensioen hebben om goed in hun bestaan te kunnen voorzien. De fiscale prikkels die ooit bedacht zijn om mensen te stimuleren voor zichzelf te beginnen, zou de overheid beter geheel kunnen afbouwen. Zoals dat nu mondjesmaat gebeurt met de zelfstandigenaftrek.’

Mensen zijn zzp’er of werknemer. Is die tweedeling nog wel van deze tijd?

‘Er is geen probleem met echte zelfstandigen, zoals iemand die een eigen winkel heeft en duidelijk ondernemersrisico loopt. Maar er is een steeds grotere groep zzp’ers, die hetzelfde werk doet als werknemers en soms ook is ingebed in dezelfde organisatie. Dan zal al gauw sprake zijn van schijnzelfstandigheid. Sommigen vinden dat we de bescherming van deze zzp’ers en van werknemers gelijk moeten maken. Daarbij is het voorstel om de ontslagbescherming te verminderen van de werknemer die vast in dienst is. Daar ben ik geen voorstander van. Wel steun ik het voorstel om de bescherming van de zzp’er te verbeteren, door een verplichte arbeidsongeschikheidsverzekering en een verplicht pensioen. Daardoor worden ook de kosten van zzp’ers en werknemers minder ongelijk waardoor er een eerlijker speelveld ontstaat.’

Welke uitdagingen ziet u?

‘Er zijn veel uitdagingen, zoals de vergrijzing en de tekorten op de arbeidsmarkt. Daarnaast zijn er nieuwe technologische ontwikkelingen. Dit maakt dat we moeten inzetten op een leven lang leren. Een kleinere groep werkenden moet zich dus steeds weer aanpassen aan veranderend werk. Daar hoort bij dat de mensen die wel werken goede arbeidsvoorwaarden kunnen bedingen, waaronder een goed pensioen. We moeten af van het bedrijfsmodel dat afhankelijk is van goedkope arbeid. Dus bijvoorbeeld in de tuinbouw niet méér migranten inzetten in slechte werk- en woonomstandigheden, maar focussen op innovatie of je afvragen of dit werk wel in Nederland gedaan moet worden. Dit is onderdeel van de discussie die gevoerd wordt over grip krijgen op arbeidsmigratie. In de EU is natuurlijk gewoon vrij verkeer. Maar als je de flexibilisering van de arbeidsmarkt terugdringt, rem je vanzelf de toestroom van goedkope arbeidskrachten vanuit andere EU-landen af. Hoe makkelijker het is om hier in flexbanen en als zzp’er aan de slag te gaan, hoe makkelijker het voor mensen uit andere EU-landen is om dat hier te komen doen. Wat hierbij bijvoorbeeld ook helpt is het wetsvoorstel voor een nieuw toelatingsstelsel voor de uitzendbranche. Nu is er een totale wildgroei aan intermediairs. Een toelatingsstelsel zal ervoor zorgen dat je minder makkelijk via welke intermediair dan ook in Nederland aan de slag komt.’

Wat is uw droom voor 2040?

‘Dan schijnt de piek van de vergrijzing voorbij te zijn. Dat is in elk geval mooi. Ik hoop dat de organisatiegraad van vakbonden omhoog gaat. Dat het weer vanzelfsprekend wordt om lid te zijn van een vakbond en dat werkgevers zich ook blijven organiseren. De waardering voor vakbonden is heel hoog, maar mensen worden geen lid. In landen als België en Denemarken, waar de cultuur echt niet heel anders is dan bij ons, zijn mensen wel lid. Daar is het ook aantrekkelijker om lid te zijn van een vakbond. Ze helpen je bijvoorbeeld met het aanvragen van een WW-uitkering als je werkloos bent. We moeten ons ervan bewust zijn dat we met z’n allen baat hebben van het lidmaatschap van een vakbond en ook van een politieke partij. Eigenlijk is dit een kleine moeite met grote impact als veel mensen dat doen. Dan ben je ergens lid van en met elkaar stut je het collectieve stelsel en de goede werking van de democratie. Overigens gaat binnenkort een EU-richtlijn gelden waarin staat dat lidstaten een actieplan moeten maken als minder dan 80% van de werknemers onder een cao valt. Bij ons is dit zo, dus Nederland moet hiermee aan de slag. Omdat het belangrijk is dat de cao-dekking hoog is en de arbeidsvoorwaarden van de beroepsbevolking goed geregeld zijn.’

Wat is de zwarte zwaan?

‘Ontwikkelingen op de kapitaalmarkt, denk ik. Uiteindelijk is het tweede pijlerpensioen een grote pot geld die belegd wordt. Als er iets spannends gebeurt in de financiële wereld – dat kan, en we weten nooit wanneer dat is – is het alle hens aan dek. Terwijl het nieuwe pensioenstelsel meer afhankelijk is van de financiële markten dan voorheen. De andere zwarte zwaan is eigenlijk ook geen echte zwarte zwaan, want die zie je ook al aankomen. Dat is de woningmarkt. De jonge generatie heeft te maken met krapte op de woningmarkt en met stijgende prijzen. Dat kan zo niet blijven doorgaan. Het zal de sociale cohesie ondermijnen.’

Wat wilt u de pensioensector meegeven voor de toekomst?

‘Het Nederlandse pensioenstelsel is een vrij uniek stelsel in Europees verband. Dat moeten we koesteren. We plukken nu de vruchten van het stelsel dat is opgebouwd na de tweede wereldoorlog. De ouderen in Nederland zijn ongekend rijk als je het vergelijkt met andere landen. Dat is het gevolg van jarenlang een tweede pijlerpensioen opbouwen. Als de huidige flexwerkers en zzp’ers minder of geen tweede pijlerpensioen opbouwen, merken zijzelf en de samenleving daar nu nog niets van. De gevolgen zijn pas over 30 jaar zichtbaar. Ik raad de pensioensector aan dit aanhoudend bij de politiek onder de aandacht te brengen. Ik hoop dat Nederland ook in de toekomst een land blijft met weinig arme ouderen.’

‘We moeten af van het bedrijfsmodel dat afhankelijk is van goedkope arbeid’

Mijke Houwerzijl

< terug

volgende >

Evert Verhulp

‘Ik ben dol op pensioen, omdat het collectief is’

‘Het lastige is dat de pensioensector afhankelijk is van anderen’, zegt Evert Verhulp, hoogleraar arbeidsrecht aan de Universiteit van Amsterdam. ‘Pensioenfondsen moeten pensioen uitvoeren en dat wordt hen opgedragen door werkgevers en werknemers.’

‘Fondsen kunnen omvallen omdat de verplichtstelling niet houdbaar is’

Evert Verhulp

Wat ziet u de komende jaren gebeuren?

‘Vanaf 1 januari 2025 gaat de Belastingdienst de wet Deregulering Beoordeling Arbeidsrelaties (DBA) handhaven. Daar zie ik grote problemen en die zijn de komende jaren nog niet opgelost. Er zijn in Nederland 1,6 miljoen zelfstandige ondernemers. Daarvan zijn er 400.000 echt ondernemer. Van de anderen gaat de Belastingdienst beoordelen of zij zelfstandig zijn of dat er eigenlijke sprake zou moeten zijn van een loondienstverband. Er werken bijvoorbeeld veel verpleegkundigen als zzp’er in ziekenhuizen. De omvang van die groep is niet duidelijk, maar schattingen lopen uiteen van 100.000 tot 200.000. Als de wet wordt gehandhaafd, komen zij in loondienst. Een groot deel van deze groep gaat tussen 2027 en 2031 met pensioen. Zij hebben de laatste jaren als werknemer pensioen opgebouwd. Misschien denken zij: de wet is niet veranderd, ons werk is niet veranderd, het enige verschil is dat we per jaar netto €10.000 minder overhouden. Zij zullen zich afvragen of zij in al die voorgaande jaren misschien ook pensioen hadden moeten opbouwen.’

Maar er is toch geen premie betaald?

‘Henk Krol, die we allemaal kennen als voorvechter van pensioenopbouw, vergat de pensioenpremies te betalen van de werknemers van de Gaykrant. Maar die werknemers waren toch verzekerd voor pensioen. Want je mag van de werknemer niet verlangen dat die nagaat of er pensioenpremie wordt afgedragen. Hetzelfde geldt voor socialezekerheidspremies. Dus een verpleegkundige die jarenlang als zzp’er werkte, zou bij het pensioenfonds kunnen aankloppen. Als het er eentje is, kan het pensioenfonds dat risico wel lopen. Maar het kan ook een grote groep zijn. Het pensioenfonds kan de werkgever alsnog aanspreken. Niet eindeloos, want de vordering verjaart. Het pensioenfonds kan misschien ook de werknemer aanspreken.’

Wordt dit een groot probleem?

‘Ik vind het een serieuze bedreiging. In de zorg gaat het om minstens 100.000 mensen, allemaal zzp’ers in ziekenhuizen, de thuiszorg en de kinderopvang. Als maar 10% van deze mensen met terugwerkende kracht pensioenjaren gaat claimen bij PFZW leidt dat tot grote problemen. Dan moet PFZW dat geld weghalen bij publieke werkgevers die dat niet kunnen betalen. Uiteindelijk wordt de soep misschien niet zo heet gegeten, maar op welk moment en hoe die afkoelt durf ik niet precies te voorspellen. En dit speelt niet alleen in de zorg. Ook in de bouw, het onderwijs, de transportsector, de uitzendsector.’

Hoe kunnen pensioenfondsen zich hiertegen weren?

‘Het lastige is dat de pensioensector afhankelijk is van anderen. Pensioenfondsen moeten pensioen uitvoeren en dat wordt hen opgedragen door werkgevers en werknemers. Dus daar hadden de alarmbellen allang moeten rinkelen. De pensioenfondsen zelf hadden kunnen procederen tegen werkgevers die werkenden niet aanmelden of die met veel zelfstandigen werken, zoals in de zorg. Maar de discussie over zzp’ers is een maatschappelijke discussie. Pensioenfondsen zullen gedacht hebben: moeten wij dat dan oplossen?’

Moet er een pensioenplicht komen voor zzp’ers?

‘Als de wet DBA gehandhaafd wordt, is dat niet nodig. Dan gaan mensen in loondienst en blijven alleen de echte ondernemers over. Een echte ondernemer investeert, ontwikkelt slimme ideeën, creëert werkgelegenheid en loopt risico. Ook het risico dat hij uiteindelijk al zijn kapitaal verspeelt omdat hij failliet gaat. Dan heeft hij een slechte pensioenvoorziening. Dat is heel naar. Maar ik vraag me af of we collectief iets moeten regelen voor echte ondernemers. Als de wet niet gehandhaafd wordt, is het een ander verhaal. Mijn zorg zit bij de grote groep zelfstandigen die geen kapitaal of eigen middelen heeft. Als deze mensen niet reserveren voor hun pensioen, hebben we over een paar jaar allemaal bejaarden die in de goot liggen.’

Welke ontwikkelingen ziet u nog meer?

‘Werknemers zijn steeds minder vaak georganiseerd. Dat zal ook bij werkgevers gebeuren. Het gevolg is dat er dan geen belangrijke meerderheid is voor een bedrijfstak-cao en dus ook niet voor een verplicht gesteld pensioen. Dat is een serieus probleem. Booking valt nu onder de cao voor de reisbranche en dus ook onder het verplichte bedrijfstakpensioenfonds. Booking heeft heel veel mensen in dienst. Als Booking zegt dat ze niet onder de cao wil vallen, is er geen belangrijke meerderheid van in de bedrijfstak werkzame personen meer te vinden. Dan kan het pensioenfonds niet meer op de huidige basis functioneren. Dat zal niet in alle sectoren spelen, maar in sommige wel. In de taxibranche kan door een bedrijf als Uber hetzelfde gebeuren. Dan is er geen bestaansrecht meer voor het bedrijfstakpensioenfonds in zo’n sector.’

Wat is uw droom voor 2040?

‘Ik zou willen dat er een heel groot solidair pensioensysteem is opgezet waar geen grijze of witte vlekken (mensen die geen pensioen opbouwen – red.) meer zijn. En waar iedereen een pensioenvoorziening heeft die ruimhartiger is dan de AOW. Ik voel steeds meer voor collectivering van uitvoering. Ik weet bijvoorbeeld niet waarom in de horeca de pensioenpremie 16% is en bij de overheid meer dan 20% en waarom de uitkeringen verschillend zijn. En daardoor zijn de uitvoeringskosten hoog. Als mijn angst terecht is dat fondsen omvallen omdat de verplichtstelling niet houdbaar is, is zo’n collectieve pensioenregeling naast de AOW een goede oplossing. Sparen voor de toekomst is de meeste mensen niet gegeven. Misschien moet je pensioen als een overheidstaak zien en het geld innen via de belastingen.’

Wat ziet u als de zwarte zwaan?

‘Ik vind het lastig om te bedenken wat ik niet kan voorspellen, maar ik zie de veramerikanisering van de samenleving als bedreiging. Grote bedrijven zijn in staat om politieke en maatschappelijke beïnvloeding te laten plaatsvinden op een manier waartegen we niet goed bestand zijn. Ik geloof echt in collectivering van kosten en uitgaven en dus ook uitkeringen. Bij deze bedrijven zie je een tegenovergestelde tendens en ik ben bang dat die de overhand krijgt. Dat ze mensen het gevoel geven: je wilt toch vrij zijn, je wilt toch zelf beslissen? Het is dan ieder voor zich en je mag eigen keuzes maken en als die niet goed uitpakken, spreek je de overheid aan. Ik ben eigen baas, maar als er corona uitbreekt, wil ik wel een uitkering. Maar waar was je solidariteit toen je premie moest betalen? Dat zie ik steeds terugkomen. Het collectief wordt uit ons systeem gehaald.’

Wat wilt u de pensioensector meegeven voor de toekomst?

‘Ik ben dol op pensioen, omdat het collectief is. Het is één voor allen en allen voor één. Pensioenfondsen zorgen voor mensen. Die solidariteit zouden pensioenfondsen met wat meer trots kunnen uitdragen.’

‘De discussie over zzp’ers is een maatschappelijke discussie’

Evert Verhulp

< terug

volgende >

Peter Molengraaf

‘Wij kijken continu ver vooruit’

‘Door te investeren in groene energie help je de maatschappij’, zegt Peter Molengraaf van Topsector Energie, een samenwerkingsverband van het bedrijfsleven, kennisinstellingen en de rijksoverheid. Molengraaf is boegbeeld van Topsector Energie en voorzitter van het Topteam Energie (de energie-innovatie adviescommissie van de minister van Klimaat en Groene Groei).

‘In 2040 hebben we een volledig duurzaam elektriciteitssysteem’

Peter Molengraaf

Wat doet Topsector Energie?

‘Wij adviseren het ministerie van Klimaat en Groene Groei over welke innovaties wanneer ontwikkeld kunnen en moeten worden, voor het benutten van verdienkansen voor het Nederlandse bedrijfsleven en het behalen van de Nederlandse klimaatdoelstellingen. Vanuit deze rol adviseren we de minister ook over hoe het overheidsbudget voor energie-innovatie de komende jaren het best ingezet kan worden. Vaak is het in een vroege fase de overheid die samen met kennisinstellingen investeert in innovaties en neemt het bedrijfsleven het in een latere fase over. Daarnaast verbinden we kennisinstellingen, bedrijven en maatschappelijke organisaties om nieuwe toepassingen te ontwikkelen en verspreiden we opgedane kennis.’

Wat ziet u de komende jaren gebeuren?

‘De programma’s waaraan wij werken lopen minimaal 4 jaar, maar steeds vaker ook 10 of 12 jaar. Wat er nu gaat gebeuren, is langer geleden al in gang gezet. We kijken continu ver vooruit. Er komen enorme windparken op de Noordzee, die de komende jaren aanbesteed en ontwikkeld worden en op enig moment operationeel zijn. Het aanbod van duurzame elektriciteit wordt daardoor sterk vergroot. Ik denk dat na 2030 80 of 90% van de hoeveelheid elektriciteit die we nu gebruiken duurzaam wordt opgewekt. Ook de vraag naar duurzame energie zal toenemen, al is dat nu nog niet het geval. De vraag naar elektriciteit is nu stabiel. Er komen wel meer apparaten, maar die worden steeds efficiënter, dus dat heeft geen gevolgen voor het totale verbruik. Maar we verwachten dat de industrie haar productieprocessen gaat elektrificeren. Dat leidt tot een enorme stijging van de vraag. Al is het ingewikkeld wat het eerst omhoog moet, het aanbod of de vraag.’

Kan het energienet deze ontwikkelingen aan?

‘Enerzijds zijn er zonneparken en windparken, anderzijds zijn er bedrijven die hun auto’s willen elektrificeren en met hun machinepark van het gas af willen. Op piekmomenten is er een grote vraag naar transportcapaciteit. Het zit aan twee kanten. Het gaat allemaal sneller dan wij het net kunnen uitbreiden. Dat is eigenlijk het probleem, met name de vergunningsprocedures voor nieuwe stations en nieuwe kabels. Iedereen wil een aansluiting, maar niemand wil een huisje voor de deur. Op korte termijn kan vooral het beter benutten van bestaande netten soelaas bieden. Bijvoorbeeld op bedrijfsterreinen in samenwerking met de buren of het inzetten van piekafvangbatterijen bij opwekkers of gebruikers. Dan kunnen meer bedrijven van het bestaande net gebruikmaken.’

Hoe staat het met de opslag van groene energie?

‘Als de zon schijnt en de wind waait, is de stroom veel goedkoper dan in de uren waarin dat niet het geval is. Daarom verwachten we een enorme boom aan batterijtoepassingen. Je ziet nu al dat de batterijen steeds beter en goedkoper geworden zijn. Elke huis met zonnepanelen heeft straks dan ook een batterij naast alle grootschalige opweklocaties. De kosten van opslag dalen snel tot onder de 100 euro per kWh om aan te schaffen, wat we lang zagen als het kantelpunt voor grootschalige toepassing van batterijen. In gebouwen en industrie gaan we ook steeds meer warmtebuffers zien.’

Wat zijn de uitdagingen op het gebied van groene energie?

‘We hebben straks tweederde deel van de tijd goedkope elektriciteit en een derde deel van de tijd niet. Bedrijven die gewend zijn 24/7 vol continu te draaien, gaan veel meer betalen voor een derde van de tijd en veel minder voor tweederde van de tijd. Ik verwacht dat je dat met opslag niet helemaal kunt opvangen. Misschien red je het 3, 4 of 5 uur, maar voorlopig geen 8 uur. Bedrijven voor wie energie een grote kostenpost is, moeten kijken of ze flexibiliteit kunnen inbouwen in hun productieprocessen als ze gaan elektrificeren. Naast de ontwikkeling van duurzaam regelbaar energie-aanbod, zoals batterijen en waterstofcentrales. Anders wordt het heel duur.’

Wat is uw droom voor 2040?

‘Dan hebben we een volledig duurzaam elektriciteitssysteem en een industrie die geen CO2 uitstoot en zich heeft aangepast. De Europese uitgifte van CO2-rechten stopt in 2040. Bedrijven moeten dan allemaal overgestapt zijn naar duurzame productie. Er is geen andere optie meer. Als je een product hebt gemaakt door CO2 uit te stoten, of het nu in of buiten Europa is, krijg je een heel hoge rekening.’

Wat is de zwarte zwaan?

‘We weten nog niet of het huidige marktmodel – hoe koop en verkoop je elektriciteit – kan blijven werken zoals nu. Daar doen we nu veel onderzoek naar. Maar heel veel weten we al wel. We gaan bijvoorbeeld steeds meer digitaal sturen in elektriciteitssystemen. Daarmee creëer je nieuwe afhankelijkheden. Ook moeten we kijken hoe we omgaan met cyberrisico’s en misschien ook wel met oorlogsdreiging. In de oorlog in Oekraïne zie je dat er van beide kanten veel gericht wordt op energietoevoer en elektriciteitscentrales. Men probeert elkaar te raken in datgene wat de samenleving draaiende houdt. Dat betekent dat je moet kijken naar de weerbaarheid en robuustheid van energiesystemen. Er zijn nu al securityrichtlijnen voor grote zonnesystemen en windinstallaties. Dit soort dingen weten we al. Dan zijn het geen zwarte zwanen meer.’

Geen zwarte zwaan dus?

‘Met zonne-energie hebben we gezien hoe snel de ontwikkelingen gaan en hoe snel de kosten omlaag gaan. Ik las rapporten van 15 jaar geleden en 10 jaar geleden. Elke keer onderschatten we hoe snel het gaat. Ik vermoed dat dat met de opslag ook zal gebeuren en ik sluit ook niet uit dat we de congestie op het net eerder kunnen oplossen dan we nu denken. Dus als je daar op de lange termijn in investeert, voelt dat misschien als een zwarte zwaan.’

Hoe staat het met de ontwikkeling van groene waterstof?

‘Daar wordt veel op ingezet, maar het komt minder snel van de grond van verwacht. Je ziet daar nog niet de technologie en de prijsdoorbraak die we bij zonnepanelen en batterijen hebben gezien. Ook in Nederland zijn veel programma’s om de technologie te maken en voor het transport. We doen er onderzoek naar en proberen innovaties door te ontwikkelen. We verwachten er veel van, maar het komt nog niet dichterbij. Ik denk dat we naast zon en wind een flexibele energiedrager nodig hebben voor als het echt heel lang niet waait en de zon niet schijnt. Dat zou groene waterstof of een afgeleide daarvan kunnen zijn.’

Wat wilt u de pensioensector meegeven voor de toekomst?

‘Als je windparken ontwikkelt of in zonneinstallaties investeert, heb je vooraf heel veel kosten. Het voelt een beetje als de energierekening 15 jaar vooruit betalen. Veel ondernemers willen dat niet of kunnen dat niet, dus er ligt een enorme financieringsvraag. Het kan voor de pensioensector aantrekkelijk zijn om te investeren in zonne- en windparken en bijvoorbeeld in de bijbehorende transformatoren en batterijen. Daarmee help je de maatschappij om de energierekening vooruit te betalen en te verduurzamen. Pensioenuitvoerders als APG en PGGM hebben de afgelopen jaren aanzienlijke investeringen gedaan in de energietransitie. Voor pensioenfondsen geldt dat duurzame energie-investeringen niet mogen ontbreken in hun portfolio.’

‘Duurzame energie-investeringen mogen niet ontbreken in het portfolio van pensioenfondsen’

Peter Molengraaf

Don van der Steeg

‘Strategie is kiezen wat je niet doet’

‘Je moet nu al nadenken over de vraagstukken die spelen na de overgang naar de Wet toekomst pensioenen’, adviseert Don van der Steeg, die zich bij PwC als manager strategie en innovatie bezighoudt met pensioen, als grote maatschappelijke en bedrijfskundige uitdaging.

‘We moeten beleidsterreinen als wonen, werken, pensioen en zorg beter op elkaar afstemmen’

Don van der Steeg

‘We komen steeds meer in de situatie dat de besluiten over de transitie ook impact hebben op de wereld na de transitie’, stelt Van der Steeg, die naast zijn werk bij PwC lid is van de Raad van Advies van Stichting Pensioen Onderwijs (SPO) en voorzitter van de Kring van Pensioenspecialisten (KPS).

Wat gaat er de komende jaren gebeuren?

‘De eerste pensioenfondsen staan nu op het punt om over te gaan naar het nieuwe stelsel. Het lijstje fondsen dat die stap maakt op 1 januari 2025 is steeds korter geworden. Om over te gaan naar het nieuwe stelsel moeten fondsen drie vragen positief beantwoorden. Kunnen we over? Dat gaat over de uitvoerbaarheid. Mogen we over? Oftewel is De Nederlandsche Bank (DNB) akkoord? En willen we over? Met andere woorden: kan dit evenwichtig, met genoeg geld om te compenseren? Alle drie de vragen brengen veel werk met zich mee. Er lopen grote programma’s bij uitvoeringsorganisaties om op tijd klaar te zijn. DNB heeft gekozen voor diepgaande analyses, terecht gegeven de grote belangen. En sociale partners zijn al jaren bezig om te komen tot nieuwe regelingen. Ik verwacht niet dat alle pensioenfondsen op 1 januari 2027 over zijn naar het nieuwe stelsel. Ze hebben de tijd tot 1 januari 2028. Hopelijk is dat voldoende. Er loopt een wetsvoorstel om hier waar nodig meer tijd voor te bieden’

Wat verwacht u als alle fondsen overgegaan zijn naar het nieuwe stelsel?

‘Op dit moment is iedereen bezig met de overgang naar het nieuwe stelsel. Veel andere zaken worden uitgesteld, want daar is nu geen ruimte voor. Maar we komen steeds meer in de situatie dat de besluiten over de transitie ook impact hebben op de wereld na de transitie. Dat kan leiden tot de situatie: keurig overgegaan naar het nieuwe stelsel, maar op zo’n manier dat de kosten gestegen zijn of dat het vertrouwen van de deelnemers is gedaald. Daar moet je nú over nadenken. Hoe zorgen we ervoor dat de wereld voor de transitie en de wereld na de transitie naadloos op elkaar aansluiten?’

Hoe kan de pensioensector dat doen?

‘Ten eerste door duidelijke keuzes te maken in hoe we ons als sector positioneren, of als partij daarbinnen. Wat is de rol van pensioen in de toekomst? Zijn we een individueel financieel product, of een collectieve arbeidsvoorwaarde? Willen we compliant zijn tegen lage kosten, of hebben we een zorgambitie die verder reikt dan het voldoen aan wetgeving? Ik zeg altijd: “strategie is kiezen wat je niet doet”. Dit geeft je de mogelijkheid om duidelijke, slimmere keuzes te maken die impact maken. Ten tweede door wendbaar te blijven om in te spelen op de veranderende behoeften van werknemers en werkgevers. Denk bijvoorbeeld aan het klachten- en geschillenproces. Hiervoor zijn richtlijnen opgesteld die niet alleen deelnemers beschermen, maar ook ook een prachtige kans geven om te leren onszelf te verbeteren. Een ander voorbeeld is het herzien van de governance van pensioenfondsen. De Wtp maakt dat veel bekende vraagstukken in samenhang moeten worden gezien. Huidige inrichtingen van pensioencommissies en beleggingscommissies houden geen stand. Met een duidelijk gekozen positie en wendbare opzet kunnen we als sector alle ontwikkelingen het hoofd bieden.’

Verwacht u meer belangrijke ontwikkelingen?

‘Ik merk dat veel fondsen en uitvoeringsorganisaties op weg naar de overgang naar de Wtp kritisch naar zichzelf hebben gekeken. Ze zijn groot genoeg voor de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel, maar hebben ze 10 jaar daarna nog steeds bestaansrecht? Zodra alle fondsen overgegaan zijn naar het nieuwe stelsel verwacht ik verdere consolidatie. Eerst bij de fondsen en daarna bij de uitvoeringsorganisaties die hierdoor te weinig klanten overhouden. De aanleiding om ermee op te houden zal per fonds verschillen. Omdat de werkgever de arbeidsvoorwaarde pensioen anders wil inrichten, of omdat het fonds moeite heeft om te voldoen aan de groeiende compliancedruk of omdat vacatures te lang open staan. Hoeveel fondsen er over blijven? Dat zal de toekomst moeten uitwijzen.’

Hoe kijkt u naar de ontwikkelingen op het gebied van Artificial Intelligence (AI)?

‘In de communicatie met deelnemers gaan de ontwikkelingen het snelst. Het gebruik van een chatbot, maar ook dat AI meeluistert met gesprekken en ondersteuning biedt aan een medewerker. Ook bij het automatiseren van processen wordt de rol van AI steeds groter. Bijvoorbeeld bij het analyseren van klachten en geschillen. Als fondsen over zijn naar de Wtp kunnen ze elke klantreis met AI versnellen. De derde toepassing betreft de pensioeninhoud. De input die de jurist, actuaris of risicomanager levert, kan AI een eerste aanzet voor geven en de jurist checkt de informatie vervolgens. De wereld ziet er over 5 of 10 jaar heel anders uit.’

Wat is uw droom voor 2040?

‘Mijn droom is al jaren dat pensioen voor iedereen een onderdeel van het huishoudboekje wordt. Dat mensen denken: dit spaar ik voor mijn vakantie, dit bedrag is voor boodschappen en dat is voor pensioen. Pensioen is bedoeld om armoede op de oude dag te voorkomen. Daar is ons stelsel op gebaseerd. En omdat we steeds meer risico bij het individu neerleggen om die financieel zorgeloze oude dag te bereiken, zijn we aan onszelf verplicht mensen de middelen te geven om tijdig goede keuzes te maken. Ik hoop dat de pensioensector een goede invulling geeft aan de open normen die de Wtp geeft bij keuzebegeleiding. Dit als opmaat naar integrale financiele planning, bereikbaar voor iedereen. Ook hoop ik dat we in Nederland beter worden in het op elkaar afstemmen van beleidsterreinen die impact hebben op de lange termijn en die met elkaar verweven zijn, zoals wonen, pensioen, werk en zorg. Pensioen is tenslotte slechts een middel, geld, om het leven ná werk in te kunnen richten. Pensioenfondsen kunnen hieraan bijdragen door gericht te investeren in zaken waar deelnemers direct profijt van hebben, zoals zorgvastgoed. Of aanvullende diensten aanbieden als de eerder genoemde financiele planning, via de HR afdelingen van aangesloten werkgevers. Dat past bij de maatschappelijke rol van pensioen.’

Wat ziet u als de zwarte zwaan?

‘In de transitieplannen is onvoldoende uitgewerkt wat er gebeurt als de dekkingsgraad van een fonds niet hoog genoeg is op het moment dat het fonds overgaat naar het nieuwe stelsel. Dan gaan we in gesprek, staat er vaak. Moeten de werkgevers dan bijplussen, of de overheid? Of staat de deelnemer er dan alleen voor? Laten we hopen dat de financiele markten ons geen zwarte zwaan bezorgen. Ook op het gebied van technologie zie ik een zwarte zwaan. De FIDA-verordening (Financial Data Access) maakt het straks mogelijk dat derde partijen met toestemming van deelnemers data kunnen opvragen bij pensioenfondsen. Stel dat zo’n derde partij een fantastische app voor financiële planning ontwikkelt. Dat kan tot gevolg hebben dat de deelnemer voor keuzebegeleiding geen contact meer opneemt met het pensioenfonds, maar in gesprek gaat met een derde partij.’

Wat wilt u de pensioensector meegeven voor de toekomst?

‘Werk meer samen. Pensioenfondsen zijn not for profit, dus ze zouden altijd samenwerking moeten verkennen. Zeker in de verwachting van de eerder benoemde consolidatie. Verschillende uitvoeringsorganisaties zijn veelal op hun eigen manier bezig met innovatie, omdat ze allemaal op zoek zijn naar onderscheidend vermogen. Daar lekt zo veel verandervermogen weg. Als we los van elkaar verschillende innovaties ontwikkelen, zijn we niet efficiënt bezig. Bij pensioenfondsen leeft de overtuiging dat elk fonds uniek is, maar in de praktijk zien we dat we als sector 80% hetzelfde doen. En uitvoeringsorganisaties zijn sowieso al bezig om zo generiek mogelijk te werken voor verschillende fondsen, omdat schaal naar de toekomst nog belangrijker wordt. Mijn oproep is dat we als sector veel meer moeten en kunnen samenwerken.’

‘Hoe zorgen we ervoor dat de wereld voor de transitie en de wereld na de transitie naadloos op elkaar aansluiten?’

Don van der Steeg

Ties Dams

‘De Nederlandse pensioensector kan een belangrijke rol spelen in Europa’

‘Laat zien dat Europa iets kan hebben aan het Nederlandse pensioenstelsel’, adviseert Ties Dams, onderzoeker bij Clingendael en China-kenner. Hij is een van de auteurs van het Clingendael-rapport “Beeldenstrijd: verhaal en partners voor de Nederlandse pensioensector in Europa”.

‘Investeren in de Europese defensie-industrie zal een pijnpunt zijn’

Ties Dams

Wat ziet u de komende jaren gebeuren?

‘Nederland heeft een ander beeld van de pensioensector dan het gros van Europa. Het beeld van het pensioenstelsel als nationale sociale verworvenheid zit in Nederland diep ingebakken, maar de Europese instituties en de bijzondere commissies benaderen pensioen vooral als een financieel product. Waar de Europese Unie vooral streeft naar kapitaalharmonisatie, wil Nederland de eigenheid van het pensioenstelsel behouden. Sinds de Brexit is er een belangrijke partner voor Nederland weggevallen. De Britten en de Nederlanders hadden een gedeeld belang. Ze oefenden samen druk uit in Europa tegen de neiging om pensioen vooral te zien als onderdeel van de kapitaalmarktharmonisatie. De Britten omdat ze meer eigen controle over de kapitaalmarkt willen houden en de Nederlanders omdat ze de verplichtstelling hebben. Europa ziet verplichte deelname aan pensioenfondsen als marktverstoring, want de Nederlandse pensioenuitvoerders krijgen premies en klanten, simpelweg omdat de deelnemers mee moeten doen en andere landen mogen niet meedoen. Bij het vaststellen van de IORP-2- richtlijn in 2017, waarin ondermeer toezicht op pensioenfondsen aangescherpt werd, heeft Nederland de eigenheid van het stelsel en de verplichtstelling weten te behouden. Dat was een belangrijke slag. Maar het verlies van de Britten betekent een verandering van het speelveld van Nederland.’

Hoe kan Nederland hiermee omgaan?

‘Brexit zette een punt achter de oude strategie van tegendruk geven. Er is nu een andere constructieve strategie nodig. Wat ook speelt is dat de financiële markten onder druk komen te staan van geopolitieke risico’s. Europa vraagt aan de pensioensector: kunnen jullie mee-investeren in een meer strategisch autonoom Europa in geopolitieke zin? Tegelijkertijd zien we dat de sociale dimensie in Europa steeds belangrijker wordt. De sociaal-economische gremia binnen de Europese Unie winnen aan terrein en bemoeien zich steeds meer met terreinen van de Europese markt. Dat biedt kansen voor Nederland. Nederland zou minder moeten inzetten op het bieden van tegendruk aan de harmonisatie van de kapitaalmarkt, maar juist verbinding moeten zoeken met de sociaal-economische en de niet-financiële gremia binnen de Europese Unie. Nederland kan het Nederlandse, of eigenlijk het Rijnlandse verhaal vertellen. Dat pensioen bijdraagt aan sociale cohesie en stabiliteit. Dat is belangrijk in het huidige geopolitieke tumult.’

Welke ontwikkelingen ziet u nog meer?

‘Pensioenuitvoerders willen een goed pensioen voor deelnemers, dus als ze denken meer rendement te halen door in China te investeren, investeren ze in China. Ze kijken naar de wereld als een markt met rendementen en ze zoeken een optimale verdeling voor hun investeringen. Daar is een kentering nodig. De pensioensector is een grote Europese investeerder die geopolitieke weerbaarheid mogelijk kan maken. Investeren in de Europese defensie-industrie zal een groot pijnpunt zijn. Ik zie daar wel een frictie. Vanuit geopolitiek oogpunt kun je zeggen dat we rap minder afhankelijk moeten worden van de Verenigde Staten en dat de opkomst van China bedreigend is. Maar de Nederlandse pensioensector wil überhaupt niet investeren in de defensie-industrie. Het effect is dat we voor onze veiligheid vooral afhankelijk blijven van de Amerikaanse defensie-industrie. Het is de vraag of je daar niet fundamenteler over moet nadenken. Als je maatschappelijke stabiliteit wilt bieden, is dat een voorwaarde.’

Moeten geopolitieke overwegingen een grotere rol spelen in het beleggingsbeleid?

‘Dit is een mooi voorbeeld: een Chinese semi-staatsinvesteerder wilde een Eindhovense fotonica-startup overnemen. Vanuit het denken van de vorige wereldorde zou dat logisch zijn en zoiets is al vaker gebeurd. Nu kijken we anders. Gezien het belang van fotonica voor de chipsindustrie en gezien de geopolitieke belangen zou deze investering een vitale kwetsbaarheid zijn. Je geeft iets uit handen. Daarom is een Nederlands pensioenfonds op voorstel van de Nederlandse overheid in deze startup gaan investeren. Dan gaat het niet om economische rekensommetjes, maar over geopolitieke overwegingen. Dit is ook volstrekt in lijn met waar de Europese Unie mee bezig is. Het beschermen van de Europese economie en het vergroten van de geopolitieke weerbaarheid.’

Weet de Europese Commissie van deze investering?

‘Het is in elk geval een verhaal dat niet verteld wordt. En Nederland zou dit verhaal in Europa juist wel moeten vertellen. “We hebben een eigen pensioensector en Europa vindt dat een probleem. Maar nu helpen we Europa uit de brand. Dus geef ons wat credits, omdat we in staat zijn dit soort dingen te doen.” In het rapport Bouwstenen doen we dit soort aanbevelingen. Investeer in Europese weerbaarheid, investeer in geopolitieke kracht en laat aan je Europese partners zien dat je dat doet. Schreeuw het van de daken, want dan laat je zien dat Europa iets kan hebben aan het Nederlandse pensioenstelsel.’

Hoe kijken pensioenfondsen en -uitvoerders hiernaar?

‘Zij zijn al decennia bezig om op een economisch-financiële manier na te denken over hun beleggingen. Het verhaal dat Europa geopolitiek weerbaarder moet worden en dat de pensioensector hier een rol in kan spelen, is voor hen een nieuw verhaal. Maar het is met elkaar te verenigen. Geopolitiek is binnengekomen als nieuwe factor en geopolitiek heeft impact op de sociale cohesie. Het gaat over aspecten die nauw verweven zijn met het pensioenstelsel. De pensioensector kan dit inzetten en in Brussel een nieuw verhaal vertellen en een nieuwe plek claimen.’

Is de tijd van zorgenvrij globaal investeren voorbij?

‘Ja, die is voorbij. China werd benaderd als een niet te missen groeimarkt. Nu denkt de pensioensector: moeten we misschien meer kijken naar ESG-factoren en “due diligence”, maar dat is slechts het bijsturen van het dominante verhaal. Het is ook logisch, je beperkt de risico’s. Maar vanuit mijn achtergrond zie ik dat het politiek leiderschap in China afscheid heeft genomen van het globaliseringstijdperk. China kijkt nu fundamenteel anders naar de economie en de rol van buitenlandse investeerders. China is alleen maar bezig om zo sterk mogelijk te zijn in de naderende confrontatie met Amerika. Daar moet alles voor wijken. China is bereid om daarvoor ook economische groei op te geven.’

Is dat een zwarte zwaan?

‘De grootste vastgoedspeler in China, Evergrande, stond op omvallen. Dat zorgde voor veel onzekerheid, want de vastgoedsector is de grote motor achter de Chinese groei geweest. In het westen schreven de kranten: “Hier is China’s Lehmann-moment, de grote crisis komt eraan.” Maar het was bewust Chinees overheidsbeleid. In China waren vastgoedbubbels ontstaan en als Amerika China zou afsluiten van de wereldmarkten, zou er voor China een probleem ontstaan. De Chinese overheid is dat voor geweest door strengere eisen op te leggen aan vastgoedreuzen. Dat is bewust beleid en als dat economische groei kost en onzekerheid veroorzaakt, so be it. De Chinese overheid pakt risicovolle sectoren rücksichtlos aan en investeert daar waar het geopolitieke kracht kan opleveren. China prioriteert kracht boven groei. Er valt nog steeds goed te investeren in China, maar het vraagt andere rekensommetjes.

Maar de grootste zwarte zwaan is misschien wel dat Amerika ook heel risicovol is. Trump kondigt aan de Europese markten te zien als tegenstrijder en niet als partner. We hadden niet voor mogelijk gehouden dat een mogelijke Amerikaanse president op die manier naar Europa zou kijken. Een optie kan zijn om vooral te investeren in Europa en in wetgeving die investeringen beter beschermt.”

Welke wetgeving kan investeringen beschermen?

‘De Europese Commissie is bezig met wetgeving die ervoor zorgt dat de Europese economie minder geopolitiek kwetsbaar wordt. Bijvoorbeeld met een screeningsinstrument dat checkt of er semi-staatsinvesteringsfondsen van China actief zijn in delen van de Europese economie die van geopolitiek belang zijn. Het idee dat we met die bril ook naar Amerikaanse investeringen kijken is nog ver weg, maar heel voorstelbaar. Het voorbeeld van die Eindhovense fotonica-startup, waar een Nederlands pensioenfonds in stapte, zal hopelijk nog veel vaker gebeuren en op grotere schaal. De pensioensector staat nog maar aan het begin. Ze nemen geopolitiek niet mee als kern, maar als marginaal fenomeen. Misschien moeten we grondstoffen gaan mijnen op Europese grond. Dan moeten pensioenfondsen investeren in mijnbouw in Europa. Dat kan helemaal niet met de ESG-wetgeving die er nu is. Dat schuurt met ons zelfbeeld en ons ethische kader. Maar als pensioensector moet je daar wel over meepraten in Brussel. Want als je alleen maar zegt dat je wilt vasthouden aan de verplichtstelling, loop je achter in een gesprek dat over jou gaat.’

Wat is uw droom voor 2040?

‘Ik hoop dat pensioen in Europa nog steeds gezien wordt als een manier om sociale cohesie en stabiliteit te bieden. En dat het besef dat sociale cohesie onderhevig is aan geopolitieke druk is geland in de pensioensector. De pensioensector kan eraan bijdragen dat we een stabiele en veilige Europese samenleving hebben in een wereld die niet vanzelfsprekend stabiel en veilig is. De nieuwe pensioenwet gaat eigenlijk tegen de tijdgeest in. We krijgen de komende 20 jaar meer geopolitieke schokken voor onze kiezen dan er de afgelopen 20 jaar zijn geweest en uitgerekend op dat moment gaan we over van een defined benefitstelsel naar een defined contributionstelsel. Mensen zullen verschillen zien in hun eigen pensioen, maar ze zullen vooral verschil zien tussen hun pensioen en dat van hun buurman, omdat de hoogte van het pensioen veel sterker afhankelijk wordt van hoe pensioenfondsen beleggen. Op het moment dat China en Amerika elkaar financieel kapot willen maken, maakt Nederland zijn pensioen meer afhankelijk van de wereldmarkten. Dat is het pessimistische verhaal. Maar het hoopvolle verhaal is dat de geopolitieke ontwikkelingen ervoor kunnen zorgen dat we het verhaal dat pensioen voor sociale cohesie en stabiliteit zorgt nieuw leven kunnen inblazen. Mijn hoop is dat Nederland daarin in Europa voorop loopt.’

Wat wilt u de pensioensector meegeven voor de toekomst?

‘Het rapport van Mario Draghi is een uiting van hoop. Het gaat moeilijk worden om onze Europese manier van leven te beschermen, maar als we handelen als een gemeenschap is het goed mogelijk. Dan kunnen we sterk staan in een onveiliger wereld. Daar kan de Nederlandse pensioensector echt aan bijdragen. De Nederlandse pensioensector kan daarin als een van de investeerders in het Europese veld een veel belangrijker rol spelen dan ze zichzelf toedicht. De pensioensector moet zichzelf zien als de bouwer van Europa.’

“We krijgen de komende 20 jaar meer geopolitieke schokken voor onze kiezen dan er in de afgelopen 20 jaar zijn geweest’

Ties Dams

< terug

volgende >

Ton Heerts

‘Ik hoop dat pensioen een belangrijke en aantrekkelijke arbeidsvoorwaarde blijft’

‘Pensioenfondsen moeten niet alleen kijken naar het rendement van hun beleggingen, maar hebben ook een verantwoordelijkheid voor de brede welvaart van hun deelnemers’, vindt Ton Heerts, voorzitter van het College van Arbeidszaken van VNG, voorzitter van Werkgeversvereniging Samenwerkende Gemeentelijke Organisaties (WSGO) en burgemeester van Apeldoorn.

‘Het migratievraagstuk raakt ons allemaal’

Ton Heerts

Wat ziet u de komende jaren gebeuren?

‘De cao-gemeenten en de cao-SGO geldt voor zo’n 220.000 medewerkers. Dat betreft de gemeenten, maar ook samenwerkende gemeentelijke organisaties, zoals inkooporganisaties, omgevingsdiensten, GGD’en en ambtelijke fusieorganisaties. Verschillende entiteiten volgen de cao-gemeenten of de cao-SGO, die inhoudelijk hetzelfde zijn. Daarnaast zitten we in dwarsverbanden met zelfstandig publieke werkgevers. Dat zijn alle onderwijssectoren, van basisschool tot universiteit en de academische ziekenhuizen. Dan zijn er nog de waterschappen en de provincies. Dan heb je het over zo’n 800.000 tot 900.000 werkenden. Al die sectoren worden behoorlijk geraakt door de krapte op de arbeidsmarkt. Daarmee hangt samen dat er voortdurend meer inhuur plaatsvindt van zzp’ers in de publieke dienstverlening. Dat is echt een risico voor het solidaire systeem van pensioenfondsen, maar ook voor de arbeidsmarkt- en scholingsfondsen. Het betekent minder afdracht.’

Waarom huren publieke werkgevers zoveel zzp’ers in?

‘Dat is de afgelopen jaren zo gegroeid. Het is een vermenging van wat arbeidsrechtelijk kan en van fiscaliteit. Het is een beker van verschillende smaken die inmiddels ook zijn intrede heeft gedaan in de zorg, het onderwijs en de gemeentelijke sector. De Belastingdienst gaat weer handhaven op arbeidsrelaties. Als VNG steunen we de lijn van het kabinet. De arbeidsmarkt moet weer in balans komen. En daarmee ook de pensioenfondsen. De norm van onze sector is een arbeidsovereenkomst, tenzij. Dat tenzij heeft met specialismen te maken. Sommige gemeenten hebben niet voldoende dagelijks werk om een specialist op de loonlijst te zetten. Ga je dan iemand inhuren, bijvoorbeeld bij een grote gemeente, of ga je regionaal samenwerken? Als VNG onderzoeken we wat de beste vorm is. In Apeldoorn gaan we bijvoorbeeld weer eigen advocaten in dienst nemen. Maar niet op alle terreinen, want niet op elk terrein is er dagelijks werk. Dan moet je voor die andere terreinen een goede oplossing zoeken.’

Welke ontwikkelingen ziet u nog meer?

‘De financiën van gemeenten op de langere termijn zijn ook een grote zorg. Als er niets verandert, hebben gemeenten in 2026 en volgende jaren 2,4 miljard euro minder te besteden om de taken uit te voeren die hen opgedragen zijn. Dat kunnen gemeenten niet oplossen. De problemen zitten met name in de Wet Maatschappelijke Ondersteuning en de Jeugdzorg. Over de financiële tekorten voeren we overleg met het kabinet. Het is simpelweg taken eraf of knaken erbij. Gemeenten zullen gecompenseerd moeten worden. We zullen ook meer moeten samenwerken dan we nu al doen, bijvoorbeeld meer gezamenlijk inkopen. Maar desondanks is er meer geld nodig van het rijk voor gemeenten.’

Welke kansen ziet u voor uw eigen sector en voor de pensioensector?

‘Voor de gemeenten zie ik meer samenwerken echt als een kans. Voor de pensioenfondsen zie ik kansen om een bijdrage te leveren aan de grote opgaven waar Nederland voor staat. We gaan meer praten met pensioenfondsen over de vraag of zij bereid zijn om te investeren in grote projecten in Nederland, zoals de energietransitie of de woningbouw. Dat sluit aan bij het maatschappelijk-verantwoord-ondernemenbeleid van de pensioenfondsen. Dan zul je discussies krijgen met de deelnemers. Mag het rendement een onsje minder, maar wel veel duurzamer? Of wil je steeds het maximale rendement?’

Wat vindt u zelf?

‘Ik ben nooit voor maximalisatie van het rendement. Dat is natuurlijk prettig voor werkgevers en werknemers, omdat het gunstig is voor de pensioenpremie. Maar het gaat ook om brede welvaart. Pensioenfondsen beheren een vermogen van ruim 1600 miljard euro.’

Wat is uw droom voor 2040?

‘Ik hoop dat we in vrede en veiligheid kunnen leven. Verder hoop ik op iets minder institutionalisering en iets meer samenwerking tussen gemeenten en instituties. Ons land is perfect geinstitutionaliseerd. We hebben alles opgeknipt, UWV, zorg, woningcorporaties, maar liefst 29 bewindspersonen. Maar de vergrijzing komt eraan. Voor innovatie en arbeidsproductiviteit hebben we elkaar allemaal hard nodig, want we zullen met minder mensen meer moeten doen. Ook hoop ik dat we er met z’n allen voor kunnen zorgen dat pensioen een belangrijke en aantrekkelijke arbeidsvoorwaarde blijft.’

Wat ziet u als de zwarte zwaan?

‘Een ontwikkeling die we al zien aankomen en waar we echt iets mee moeten, is de migratie.

Het migratievraagstuk raakt ons allemaal. Het raakt ook de economische modellen. We moeten nadenken over de brede welvaart. Willen we dat alle industrieën in Nederland voorhanden zijn, fossiel, de vleesverwerkende industrie? Of gaan we dat meer in samenhang bekijken? De vraag is welk verdienmodel we willen in dit deel van Europa. We moeten ook kijken naar het online bestellen. Wat wij ’s avonds bestellen wordt ’s nachts ingepakt op verschillende locaties en de volgende dag aan huis bezorgd door busjes die door alle wijken rijden. Dat kan niet standhouden. Het is de ultieme individuele behoefte die ten koste gaat van het algemene welbevinden.’

Meer zwarte zwanen?

‘Nog één, maar die zie je ook al. Overal staan uitersten tegenover elkaar. In de politiek, maar uiteindelijk ook midden in de samenleving, waar mensen elkaar van alles toewensen. De polder heeft ons altijd droog gehouden, maar de tegenstellingen zijn nu aangescherpt. Overigens speelt dat tussen de werkgevers en werknemers bij onze cao niet, al is de discussie over zware beroepen een strijdpunt. Het is belangrijk dat de cao’s gevoed worden door draagvlak onder individuele werkgevers en werknemers. Over het algemeen kun je zeggen dat er in gemeenteland consensus is over behoud van het goede, voor werknemers en werkgevers.’

Hoe loopt het af met vroegpensioen voor zware beroepen?

‘Volgens mij is het nooit goed om allerlei collectieve regelingen af te dwingen, want dat wordt collectief omgeslagen in de prijs van goederen en diensten. Ik vind het misschien eerder een oplossing om het recht op AOW in individuele omstandigheden naar voren te halen, zolang dat maar niet via arbeidsongeschiktheidsuitkeringen is. Maar je zou kunnen overwegen een AOW-uitkering eerder te laten ingaan als het niet reëel is om te verwachten dat iemand tot zijn 68e kan blijven werken. Zodra het een collectieve uittredingsregeling wordt, zal gezegd worden dat mensen een deel van hun pensioen naar voren kunnen halen. Maar dan krijgt de groep die het het hardst nodig heeft langdurig een lager pensioen.’

Wat wilt u de pensioensector meegeven voor de toekomst?

‘Ik gun de pensioensector de rust om de grote transitie naar het nieuwe stelsel te doorlopen. PWRI, het pensioenfonds voor de sociale werkvoorziening, zal als een van de eerste overgaan. Dat zal de toon zetten voor de andere fondsen. Als VNG zitten wij bij PWRI aan de werkgeverskant. We hopen dat het daar heel goed gaat. Verder vind ik dat de pensioensector een verantwoordelijkheid heeft voor de brede welvaart van de deelnemers die hun pensioen gaan genieten. Ik roep de fondsen op om te kijken naar beleggingen in Nederland of in Europees verband. De energietransitie, de woningopgave, de infrastructuur, de elektrificering van vervoer, het zijn allemaal projecten waar veel geld voor nodig is. Daar kan de pensioensector een rol in spelen.’

‘Pensioenfondsen hebben een verantwoordelijkheid voor de brede welvaart van deelnemers’

Ton Heerts

Bedankt!

Bedankt voor het lezen. We zijn benieuwd wat je ervan vindt! Ken je iemand die dit magazine ook moet lezen? **Deel het magazine** hoe en met wie je wilt, via social media of de mail.

Colofon >

Meld je aan >

Geef feedback >

Afmelden >

HOE WERKT DIT MAGAZINE?

Bladeren
Onderaan vindt u de navigatiebalk. Met de pijltjes aan de rechterkant kunt u door het magazine bladeren. Klikt u op het logo links onderin, komt u weer op de beginpagina.

Scrollen
Als u geen muis hebt, kunt u met de buttons onderin en de scrollbalk rechts naar beneden scrollen. Overzicht Het icoon met de drie liggende streepjes is het menu, hiermee krijgt u een overzicht van alle pagina's in het magazine. Ook vindt u hier alle andere edities.

Delen
Op de laatste pagina vindt u de knoppen waarmee u dit magazine kunt delen.

Meld je aan

Wil je dit magazine vaker lezen? Meld je aan. We mailen je de komende edities dan ook.

naam

bedrijfsnaam

mailadres

Meld mij aan!

Afmelden?

Wil je het magazine niet meer ontvangen? Meld je hier af.

naam

mailadres

Meld mij af

COLOFON

Redactie
Medewerkers van de Pensioenfederatie

Fotografie
Shutterstock

Geef feedback

We zijn benieuwd wat je ervan vindt! Geef ons jouw feedback. Waar wil je de volgende keer over lezen? Wat vond je goed en wat minder? Wees eerlijk, we kunnen wel tegen een stootje.

naam

mailadres

jouw feedback

Geef feedback

Diversiteit en inclusie in pensioenfondsbesturen

In juli 2022 schreven Tanachia Ashikali en Floortje Fontein van de Universteit Leiden een paper voor Netspar over diversiteit en inclusie in pensioenfondsbesturen. Zij richtten zich op wat mogelijke barrières zijn in het behalen van de diversiteitsdoelstellingen en wat mogelijke drijfveren zijn en factoren die diversiteit kunnen bevorderen.

Samenvatting

Hoewel de diversiteit in pensioenfondsbesturen de afgelopen jaren is toegenomen, blijken niet alle fondsen de streefcijfers zoals vastgelegd in de Code Pensioenfondsen te behalen. Met een kwalitatieve studie van documenten, interviews en een focusgroep richt dit onderzoek zich op de vraag wat mogelijke barrières zijn in het behalen van de diversiteitsdoelstellingen en wat mogelijke drijfveren en bevorderende factoren zijn. Hoewel het verkennende onderzoek niet beoogt een representatief beeld te schetsen van de pensioensector, laat het zien dat de onderzochte pensioenfondsbesturen met name streven naar diversiteit met het oog op de vertegenwoordiging van de belangen van hun achterban. Hierbij is vertegenwoordiging niet specifiek gedefinieerd aan de hand van sociaal-demografische achtergronden. Daarnaast wordt diversiteit gewaardeerd als verrijking van verschillende perspectieven en ideeën die de besluitvorming ten goede komen. Wanneer besturen een dergelijk integratie- en lerenperspectief hanteren dat doorwerkt in het beleid en de cultuur, draagt dat bij aan behoud en toename van diversiteit. Een opeenstapeling van normen werkt mogelijk belemmerend voor het realiseren van de diversiteitsdoelstellingen. Ervaren barrières hangen samen met het werving- en selectieproces en vergen van besturen dat zij actief diverse kandidaten werven. Tot slot is meer inzicht nodig in hoe belanghebbenden en intern toezicht de diversiteit in besturen kunnen bevorderen.

Klik hier door naar het hele rapport.

(Bron: Netspar)

Opinie Laurie Kos: ‘Praat niet over, maar met de deelnemer’

Dat het belangrijk is dat jongeren actief zijn in de pensioensector, laat Laurie Kos van Groen Pensioen duidelijk horen. Zij spreekt pensioenbestuurders aan: “Als u zichzelf een lange-termijnbelegger vindt, betekent dit dat er een jonge generatie actief met u moet meebeslissen!”.

Hier leest u haar volledige oproep aan pensioenfondsbestuurders die zij uitsprak op het PensioenPro congres van 16 maart 2023.

JIIP: jongerennetwerk in pensioenland

JIIP staat voor ‘Jongeren in institutioneel Pensioen’. Het JIIP-netwerk is er om jongeren die werken in deze sector of die ambitie hebben, met elkaar te verbinden. Werken in de pensioensector is interessant en contact hebben met leeftijdgenoten maakt het werken nog leuker.

JIIP is gelanceerd tijdens het Jaarcongres van de Pensioenfederatie op 6 oktober 2022. Onlangs is een jong en enthousiast bestuur gestart om zich in te zetten om jongeren in de pensioensector met elkaar te verbinden. Het bestuur bestaat uit:

- Nikki Trip, voorzitter
- Darinka Krul, secretaris
- Arthur van Eden, penningsmeester
- Alex de Haas, bestuurslid relaties & netwerk
- Joyce Switzar, bestuurslid communicatie
- Steven de Bok, bestuurslid evenementen

Evenementen

Voor de zomer staan er twee evenementen op de planning. Op 21 juni is er mogelijkheid tot een bezoek aan de Tweede Kamer om een commissiedebat bij te wonen en de workshop ‘Toekomstdenken’ van een PensioenLab groep te volgen. Op 29 juni wordt er een heuse ‘Pensioen Pubquiz’ georganiseerd waar JIIP’ers samen de zomer kunnen inluiden. Meer informatie hierover is hier te vinden.

Hoe verloopt de voorbereiding op het nieuwe pensioenstelsel?

Zo'n 85 procent van de pensioenfondsen is begonnen aan de voorbereiding op het nieuwe pensioenstelsel, concludeerden toezichthouders DNB en AFM eind vorig jaar uit een enquête onder 161 pensioenfondsen. Daarnaast bereidt 15 procent van de pensioenfondsen zich op een andere wijze voor, omdat zij als gesloten fonds in het huidige stelsel willen blijven, of de pensioenrechten overdragen aan een andere pensioenuitvoerder. Lees hier over het hele onderzoek.

De verantwoordingsorganen zijn inmiddels ook van start gegaan vooruitlopend op de Wet toekomst pensioenen. In een webinar van de Pensioenfederatie begin maart voor verantwoordingsorganen bleek uit een pollvraag aan de kijkers dat 63% zich in de oriënterende fase bevond op basis van de bestaande kennis, terwijl 20% al bezig is met het toepassen van verschillende scenario's in afwachting van de definitieve wetgeving.

Planning

De Wet toekomst pensioenen is op 30 maart 2022 naar de Tweede Kamer gestuurd. De lagere regelgeving bij deze wet werd in april ter consultatie voorgelegd en opengesteld voor een reactie tot einde van die maand. De verwachting is dat de behandeling in de tweede Kamer nog voor de zomer wordt gestart, waarna de wet ook nog door de Eerste Kamer wordt behandeld. Het ministerie van Sociale Zaken streeft ernaar dat de wet per 1 januari 2023 in werking treedt.

Teveel details in de lagere regelgeving bij Wet toekomst pensioenen

De lagere regelgeving bij de Wet toekomst pensioenen is in de maand april voorgelegd. Op dit 'Besluit toekomst pensioenen' werd door 44 partijen een reactie ingediend, waaronder de Pensioenfederatie. Er is zorg dat de gedetailleerde bepalingen de uitvoering van de Wet toekomst pensioenen in de weg gaan zitten.

Ruimte
Een pensioenfondsbestuur heeft ruimte nodig om zijn verantwoordelijkheid in te vullen
De regels in de consultatieversie zijn te gedetailleerd. Dat past niet bij de open normen in de Pensioenwet. Ook doet het geen recht aan het pensioenfondsbestuur, dat verantwoordelijk is voor de invulling en de uitvoering van de regeling - en daarvoor ook juridisch aansprakelijk is. Zij hebben de ruimte van de open normen nodig om deze verantwoordelijkheid waar te maken.

Verantwoording op juiste niveau
De verantwoording aan de open normen behoort op het niveau van de regeling plaats te vinden. Of fondsbesturen hun verantwoordelijkheid waarmaken, moet worden beoordeeld op het niveau van de regeling, en niet op ieder onderdeel apart. Dus geen aparte toetsen op het beleggingsbeleid, de toedeelregels van rendement, het projectierendement, de spreiding van schokken in de uitkeringsfase en de inzet van de solidariteits- of risicodelingsreserve; deze onderdelen zijn in samenhang bepalend voor de hoogte van het pensioen. Dat betekent dat toezichthouders toezien op het niveau van de regeling, terwijl in de wettekst nu verdere gedetailleerde toetsing op onderdelen mogelijk is.

Overdaad schaadt
Een overdaad aan regels belemmert passende invulling en verhoogt kosten. Voor elk onderdeel van de regeling gedetailleerde regels opstellen, kan ertoe leiden dat niet het beste resultaat voor de deelnemer wordt bereikt. Bijvoorbeeld: een bestuur moet de mate van beleggingsrisico in samenhang kunnen beoordelen met de inzet van de solidariteitsreserve, om te kunnen bepalen wat voor deelnemers de beste aanpak is. Daarnaast leidt het moeten voldoen aan en rapporteren op te gedetailleerde voorschriften tot onnodig hoge kosten, die ook weer ten koste gaan van het pensioenresultaat.

Heldere rolverdeling
Zorg voor heldere rolverdeling tussen de sociale partners en de pensioenfondsbesturen.
Er moet geen ruis ontstaan over wie verantwoordelijk is voor wat. In de wettekst staat nu een 'opdrachtbevestiging' genoemd, terwijl er al een opdrachtaanvaarding bestaat. Dit besluit op de nieuwe pensioenregeling is het basisdocument voor toetsing door zowel pensioenfondsorganen als externe toezichthouders. Met een 'opdrachtbevestiging' zou de situatie ontstaan dat een pensioenfondsbestuur en toezichthouders indirect een oordeel vellen over afspraken tussen sociale partners. Dat klopt niet, want pensioen is een arbeidsvoorwaarde dus de sociale partners gaan over de inhoud van de regeling; niet het pensioenfonds of anderen.

Communicatie naar behoefte
De lagere regelgeving draagt onvoldoende bij aan goede communicatie met deelnemers. De resultaten uit de evaluatie van de Wet pensioencommunicatie zijn nauwelijks verwerkt en dat is een gemiste kans. De focus ligt op het verstrekken van veel informatie en verantwoording daarop en niet op inzicht voor en duidelijke communicatie met deelnemers - terwijl dit wel werd aanbevolen vanuit de evaluatie.

Lees hier de volledige reactie.